

Zdeněk Brtnický z Valdštejna a jeho deník z let 1597–1603

(Abstrakt)

Tématem disertační práce je v mnoha ohledech pozoruhodná osobnost moravského aristokrata Zdeňka Brtnického z Valdštejna, jednoho z 30 direktorů za stavovského povstání. Disertace je zaměřena především na období jeho preuniverzitních a univerzitních studií, pro něž se dochovalo nejvíce pramenů, především jeho objemný deník.

Zdeněk Brtnický z Valdštejna se narodil 12. května 1582. V raném dětství osiřel – jeho otec Jindřich Brtnický z Valdštejna a na Sádku zemřel již v roce 1589, následován svou manželkou a Zdeňkovou matkou Zuzanou Heltovou z Kementu o tři roky později. První místo, o němž se ví, že zde Valdštejn studoval, je luterské šlechtické gymnázium ve Velkém Meziříčí, které založila Valdštejnova babička Alena Heltová z Kementu, rozená Meziříčská z Lomnice. V letech 1592–1594 studoval v Jihlavě, poté další dva roky ve slezském Břehu a v létě roku 1596, vybaven dobrým latinským vzděláním, se přesunul do Štrasburku, kde zůstal po tři roky a navštěvoval zdejší akademii.

V roce 1599 se vydal na kavalírskou cestu po zemích západní a jižní Evropy. Nejprve několik týdnů pobýval v Paříži, poté cestoval po Nizozemí, následně se vrátil do Paříže a od listopadu 1599 do března 1600 studoval na univerzitě v Orléansu. Na jaře roku 1600 procestoval Francii, kde navštívil mj. Marseille, Avignon, Toulouse a další místa, v létě strávil šest týdnů v Anglii a poté se přesunul do Itálie, kde zůstal rok a půl. Zde studoval ve Veroně a v Sieně a na podzim roku 1601 cestoval po Itálii a strávil několik dnů či týdnů v Benátkách, Římě, Neapoli, Padově, Florencii apod.

V červnu 1602 se vrátil na Moravu a převzal zděděný majetek – Sádek, Brtnici a Moravské Budějovice – a oženil se s Magdalénou z Thurnu. Po její smrti roku 1617 si vzal za manželku Kateřinu Křineckou z Ronova. Dlouho se mu nedařilo obsadit žádný zemský úřad, až roku 1619 se stal jedním z 30 direktorů. Po bitvě na Bílé hoře byl zatčen, odsouzen k doživotnímu žaláři a zemřel 24. června 1623 ve vězení na Špilberku.

K jeho životu se dochovalo velké množství pramenů. Mezi nimi převažují vlastní Valdštejnovy texty, např. jeho památník, korespondence nebo publikované řeči. Nejcennější je však jeho latinský deník z let 1597–1603. Ten je velmi podrobný (jeho rozsah je přibližně 730 rukopisných stran) a umožňuje historikům studovat jeho osobnost z mnoha úhlů pohledu, jako kupříkladu jeho vzdělání, intelektuální a umělecké zájmy, jeho víru a pohled na jinověrce, jeho vnímání městského prostředí a krajiny, jeho vztahy a kontakty aj. Navzdory tomu nebyl dosud vydán a patří k málo vytěženým pramenům. Závěrečnou část práce proto tvoří částečná edice Valdštejnova deníku s komentářem.